

نقش اطلاعات حسابداری در تسریع فرآیند مالیات‌ستانی از دیدگاه کارشناسان ارشد مالیاتی

جعفر باباجانی *

تاریخ دریافت: ۹۲/۱۲/۲۴

تاریخ پذیرش: ۹۳/۰۳/۲۸

چکیده

در نظام مالیاتی ایران، به دلایل زیادی نظیر عدم اتکاپذیری اندازه‌گیری مالیات مؤدیان و تأخیر در پرداخت مالیات، بکارگیری مبنای تعهدی امکان‌پذیر نیست و استفاده از مبنای نقدی نیز اطلاعات مربوط به مراحل قبل از وصول مالیات را ثبت و گزارش نمی‌کند. این پژوهش به نقش اطلاعات حسابداری مربوط به تمام مراحل فرآیند مالیات‌ستانی، در تسریع این فرآیند پرداخته است.

برای این منظور ۲۵۰ پرسشنامه بین کارشناسان ارشد مالیاتی شاغل در ۱۲ اداره کل امور مالیاتی استان‌ها توزیع و ۲۰۹ فقره تکمیل شده آن جمع‌آوری گردید. اطلاعات مندرج در پرسشنامه با روش تحلیل عاملی تاییدی و استفاده از طیف لیکرت آزمون و تحلیل گردید. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد، ثبت و نگهداری اطلاعات مالی مرتبط با مراحل گوناگون (قبل و بعد از وصول مالیات) فرآیند مالیات در سیستم حسابداری از یک سو و گزارشگری این اطلاعات در سطوح مختلف سازمانی از سوی دیگر، با تسریع فرآیند مالیات‌ستانی رابطه‌ای معنادار دارد. به بیان دیگر، کارشناسان مذکور بر این باورند، دستیابی به اطلاعات مالی مربوط به کلیه مراحل فرآیند مالیات (قبل و بعد از وصول) و در سطوح مختلف سازمانی، که از طریق یک سیستم حسابداری ماتریسی و مبتنی بر تئوری وجوه فراهم می‌شود، فرآیند مالیات و وصول آن را تسریع می‌بخشد.

واژه‌های کلیدی: مبنای حسابداری، درآمدهای مالیاتی، فرآیند مالیات‌ستانی، سیستم حسابداری ماتریسی.

طبقه بندی موضوعی: H25, M41

مقدمه

طبق قانون مالیات‌های مستقیم مصوب اسفند ماه ۱۳۶۶ و اصلاحیه بهمن سال ۱۳۸۰ که از اول سال ۱۳۸۱ قابل اجرا است، مالیات ستانی در ایران فرآیندی است که با ابراز مالیات توسط مؤدی و از طریق اظهارنامه مالیاتی آغاز می‌شود و پس از طی مراحل گوناگون، با وصول مالیات خاتمه می‌یابد. در این فرآیند که هم از نظر زمانی و هم از نظر مراحل طولانی است، ابتدا مؤدیان مالیاتی می‌بایست مالیات خود را با تسلیم اظهارنامه و در مهلت مقرر قانونی ابراز دارند تا پس از رسیدگی‌های لازم توسط مامورین مالیاتی برگ تشخیص لازم را صادر شود. در صورتی که مودی با مالیات مندرج در برگ تشخیص مالیات موافق باشد، ضمن تمکین، مالیات را پرداخت می‌نماید و در غیر این صورت نسبت به مبلغ مالیات تشخیصی اعتراض می‌کند. مالیات تشخیصی زمانی که وارد فرآیند اعتراض می‌شود، حسب مورد باید مراحل شامل توافق با مدیر امور مالیاتی (ممیز کل)، هیات حل اختلاف مالیاتی، شورای عالی مالیاتی را طی کند تا به مرحله وصول برسد.

از آنجا که منابع مالی مورد نیاز دولت برای تامین مخارج جاری باید از محل درآمدهای مالیاتی تامین شود، تسریع در وصول مالیات‌ها از اهمیت زیادی برخوردار است. تسریع در وصول مالیات، صرف نظر از سایر عوامل تاثیرگذار دیگر، مستلزم ثبت و نگهداری اطلاعات مالی و گزارش وضعیت و عملکرد هر یک از مراحل است که در این فرآیند طی می‌شود. طولانی فرآیند مالیات ستانی در ایران و عدم حصول اطمینان از انجام به موقع آن در مهلت مقرر قانونی، همواره یکی از چالش‌های اساسی وصول به موقع مالیات در نظام مالیاتی ایران بوده است. افزون بر این، استفاده از مبنای نقدی در سیستم حسابداری مالیاتی کشور چالش دیگری فرا روی متولیان امور مالیاتی قرار داده است. در سیستم حسابداری نقدی که در حال حاضر در سازمان مالیاتی کشور مورد استفاده قرار می‌گیرد، اطلاعات مالیاتی فقط در زمان وصول در دفاتر ثبت و گزارش می‌شود و دسترسی به اطلاعات مربوط به مراحل قبل از وصول میسر نیست. این در حالی است که بکارگیری حسابداری تعهدی نیز با ویژگی‌های محیطی مالیات ستانی ایران سازگار نمی‌باشد. در چنین شرایطی، سازمان امور مالیاتی کشور ناگزیر است اطلاعات مربوط به مراحل قبل از وصول مالیات را با روش‌های سنتی و آماری و از طریق واحدهای مختلف مالیاتی بدست آورد که از قابلیت اتکای کافی برخوردار نیست. برای رفع

این مشکل، می‌توان ضمن استفاده از یک سیستم حسابداری نقدی همراه با ساز و کارهای مناسب، فرآیند مالیات را به دو بخش قبل از وصول و پس از وصول طبقه‌بندی و اطلاعات مربوط به هر مرحله را نگهداری و گزارش کرد. بنابراین، سؤال اصلی این پژوهش به شرح زیر قابل طرح است:

آیا ثبت، نگهداری و گزارش اطلاعات مربوط به مراحل فرآیند مالیات‌ستانی و گزارش به موقع آن از طریق یک سیستم حسابداری مناسب، بر تسریع مراحل فرآیند مالیات‌ستانی و حصول اطمینان از انجام به موقع هر یک از مراحل، موثر است.

در این پژوهش تلاش شده است تا نظر کارشناسان ارشد مالیاتی شامل روسای گروه مالیاتی، مدیران امور مالیاتی و مدیران کل مالیاتی در مورد ثبت، نگهداری و گزارش اطلاعات حسابداری مربوط به تمام مراحل فرآیند مالیات‌ستانی از طریق یک سیستم حسابداری مناسب، کسب شود.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

تأمین مخارج جاری دولت از محل درآمدهای مالیاتی در دستور کار همه‌ی دولت‌های کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه قرار دارد. همه‌ی دولت‌ها تلاش می‌کنند که مخارج اداره امور کشور و رفاه عمومی را از شهروندان دریافت نمایند و از انتقال این گونه مخارج به عهده‌ی نسل‌های بعدی از طریق استقراض پرهیز کنند. (بیانیه مفهومی ۱، ۲۰۱۰) اگرچه تحقق چنین امری در کشورهای توسعه‌یافته و برخی کشورهای در حال توسعه به امری پذیرفته شده و اجتناب‌ناپذیر تبدیل شده است اما در ایران سهم درآمدهای مالیاتی در تأمین مخارج جاری از وضعیت مناسبی برخوردار نیست. یکی از دلایل مهم پائین بودن سهم درآمدهای مالیاتی در تأمین مخارج جاری، وابستگی این مخارج به منابع مالی حاصل از فروش نفت است که به رغم شعارهایی که دولت‌های چند دهه‌ی گذشته دایر بر کاهش این وابستگی داده اند اما کماکان ادامه دارد.

افزون بر این، به عقیده‌ی نگارنده دلیل دیگر این وابستگی، عدم استفاده‌ی کافی از ظرفیت مالیات‌ستانی و فرار مالیاتی است که تاکنون تدابیر درخور ملاحظه‌ای برای آن اتخاذ نشده است. طولانی بودن فرآیند مالیات‌ستانی شامل مراحل اظهار تا وصول، به ویژه هنگامی که

مؤدیان به دلیل عدم تمکین، به مرحله‌ی اعتراض وارد می‌شوند نیز مزید بر علت شده است. طولانی شدن رسیدگی به اعتراض مؤدیان و قطعی شدن مالیات از یک سو و عدم ثبت و گزارشگری اطلاعات مربوط به این فرآیند در سیستم حسابداری سازمان امور مالیاتی کشور، وصول به‌هنگام مالیات حقه‌ی دولت را با مشکل جدی مواجه نموده است.

در حال حاضر سیستم حسابداری سازمان امور مالیاتی کشور و واحدهای تابعه آن همانند سایر دستگاه‌های اجرایی از مبنای نقدی استفاده می‌کند. در این مبنای حسابداری درآمدهای مالیاتی زمانی شناسایی و در دفاتر حسابداری ثبت می‌شود که وجه آن وصول شود. بنابراین، سیستم حسابداری مورد عمل، اطلاعات مربوط به بیشتر مراحل مالیات ستانی که قبل از وصول طی می‌شود را نادیده می‌گیرد و قادر به تامین اطلاعات مراحل قبل از وصول مالیات نیست. سیستم‌های حسابداری که بر مبنای تعهدی تعدیل شده یا تعهدی کامل طراحی و به مورد اجرا گذاشته می‌شود، اگرچه درآمدهای مالیاتی را در زمان تحقق و پیش از وصول، ثبت و گزارش می‌کند اما اطلاعات مربوط به مراحل مختلف فرآیند مالیات را تامین نمی‌کند. یکی از مشکلات اساسی استقرار سیستم‌های حسابداری تعهدی این است که باید نقطه‌ی زمانی قابل اتکایی برای شناسایی، ثبت و گزارش درآمدهای مالیاتی، قبل از وصول وجه آن پیدا کرد.

اغلب استانداردهای حسابداری مربوط به شناخت درآمد که مبنای تعهدی تعدیل شده یا تعهدی کامل را پذیرفته است، هر دو شرایط لازم و کافی شامل قابلیت اندازه‌گیری اتکاپذیر و قابلیت وصول درآمدها را مورد توجه قرار داده است. به بیان دیگر در این مبنای حسابداری، درآمد زمانی قابل شناسایی، ثبت و گزارش است که هم به صورت اتکاپذیر قابل اندازه‌گیری باشد و هم وصول آن محرز باشد. اگرچه در مبنای تعهدی تعدیل شده و مبنای تعهدی کامل بر شناسایی درآمد در زمان تحقق تاکید می‌شود اما از منظر شرط وصول درآمد با یکدیگر متفاوتند.

سیستم‌های حسابداری که بر مبنای تعهدی تعدیل شده طراحی می‌شود، ضمن پذیرش شرط لازم (قابلیت اندازه‌گیری اتکاپذیر)، شرط کافی (قابلیت وصول) را با محدودیت زمانی می‌پذیرد. در این سیستم حسابداری، درآمد زمانی قابل شناسایی، ثبت و گزارش است که قابلیت اندازه‌گیری داشته باشد و در دوره‌ی مالی یا مدت کوتاهی پس از آن (معمولاً ۶۰ روز) قابل وصول باشد. بکارگیری مبنای تعهدی تعدیل شده در شناخت درآمد، در بیانیه اصل

رویکرد اندازه‌گیری و مبنای حسابداری از اصول پذیرفته شده هیأت استانداردهای حسابداری دولت‌های ایالتی و محلی آمریکا و بیانیه ۳۳ این هیأت مورد تأکید قرار گرفته است. در بند ۱۰۶ بیانیه اصل رویکرد اندازه‌گیری و مبنای حسابداری مقرر گردیده که در سطح حساب‌های مستقل فعالیت‌های حاکمیتی، درآمد در دوره‌ی مالی شناسایی می‌شود که هم قابل اندازه‌گیری باشد و هم برای تأمین مخارج دوره‌ی مالی در دسترس باشد. منظور از "در دسترس بودن" آن است که در دوره‌ی مالی جاری یا مدت کوتاهی پس از آن و وصول شود تا بدهی‌های دوره‌ی مالی از محل آن پرداخت شود (هیأت استانداردهای حسابداری دولتی، ۲۰۰۹).

دولت‌های ایالتی و محلی آمریکا بر اساس بیانیه ۳۴ در گزارشگری مالی سطح دولت، از مبنای تعهدی کامل استفاده می‌کنند. از این رو، در این سطح از گزارشگری مالی، محدودیت زمانی "دوره‌ی مالی یا مدت کوتاهی پس از آن" برای شناسایی درآمدهای عمومی نافذ نیست. در "اصل شناخت و طبقه‌بندی درآمد و سایر منابع مالی، مخارج، هزینه‌ها و انتقالات" موضوع بیانیه‌ی شماره ۵ اصول حسابداری و گزارشگری مالی شهرداری‌های ایران نیز، شناسایی درآمدها با این ضوابط انجام می‌شود. (بیانیه شماره ۵، ۱۳۹۱) به بیان دیگر، سیستم حسابداری موضوع بیانیه ۳۴ دولت‌های ایالتی و محلی آمریکا که از دو سطح گزارشگری مالی استفاده می‌کند، در سطح حساب‌های مستقل فعالیت‌های حاکمیتی (منابع مالی مستقل برای تحقق هدف‌های معین) از مبنای تعهدی تعدیل‌شده و در سطح واحد گزارشگر (دولت به شکل یکپارچه) از مبنای تعهدی کامل برای شناسایی، ثبت و گزارش درآمدها از جمله درآمدهای مالیاتی استفاده می‌کند (استاندارد ۳۴ دولتی، ۱۹۹۹).

به نظر نگارنده و بر اساس نتایج پژوهشی که انجام شده است^۱، شرایط لازم برای بکارگیری مبنای تعهدی تعدیل‌شده به ویژه تعهدی کامل، برای شناسایی، ثبت و گزارشگری درآمدهای مالیاتی در ایران فراهم نیست (باباجانی و فریدونی، ۱۳۸۵). این در حالی است که بکارگیری مبنای حسابداری نقدی یا تعهدی نیز انتخاب بین سیاه و سفید یا صفر و یک نیست، بلکه می‌توان ضمن استفاده از مبنای حسابداری نقدی در شناسایی درآمدهای مالیاتی، از قابلیت‌های حسابداری تعهدی برای شناسایی مطالبات مالیاتی قبل از وصول، استفاده کرد. به بیان دیگر، سیستم حسابداری خاصی که بر اساس ویژگی‌های محیطی نظام مالیاتی کشور طراحی شود، می‌تواند تمام اطلاعات مربوط به فرآیند مالیات ستانی و نو سانات آن را از مرحله اظهار مالیات

تا وصول آن، ثبت، نگهداری و گزارش کند. در این سیستم حسابداری، اگرچه مطالبات مالیاتی در مراحل اظهار تا قبل از وصول، شناسایی، ثبت و گزارش می شود اما شناسایی این مطالبات به عنوان درآمد، موقوف به وصول آن خواهد بود. افزون بر این، تغییر در میزان مطالبات مالیاتی در مراحل نظیر تشخیص، توافق با مدیر مالیاتی، هیأت حل اختلاف مالیاتی، هیأت تجدید نظر و شورای عالی مالیاتی نیز قابل ثبت، ردیابی و گزارش است.

اگرچه در شرایط فعلی، اطلاعات مربوط به فرآیند اظهار تا قبل از وصول به شرح موارد یاد شده به صورت آماری (دستی یا رایانه‌ای) یا طریق مقتضی دیگری ثبت، نگهداری و گزارش شود اما منظور از سیستم مورد نظر این مقاله، یک سیستم حسابداری مبتنی بر تئوری وجوه است که می تواند تمامی اطلاعات این فرآیند را جداگانه برای هر مرحله و برای هر یک از رده‌های سازمانی ثبت و گزارش کند. به عبارت دیگر، در چنین سیستمی، اطلاعات بر حسب مراحل مختلف اظهار تا وصول و سلسله مراتب سازمانی موضوع دستورالعمل ماده ۲۱۹ قانون مالیات‌های مستقیم، ثبت و گزارش می شود و برای هر یک از رده‌های سازمانی، صورت وضعی و عملکرد مالی جداگانه تنظیم و ارائه می گردد. اطلاعات صورت‌های مالی تنظیمی برای رده‌های سازمانی هم به صورت افقی (مراحل اظهار تا قبل از وصول و وصول شده) و هم به صورت عمودی (واحدهای مالیاتی تا سطح سازمان) قابل تلفیق است و اطلاعات تلفیق شده، مجموع اطلاعات مرتبط با سازمان امور مالیاتی کشور را به صورت یکپارچه و بر حسب مراحل منعکس می کند.

یادآوری این نکته ضروری است که این سیستم حسابداری، قبلاً در قالب یک پژوهش جداگانه طراحی شده است. در این پژوهش، نظر کارشناسان خبره مالیاتی درباره نقش موثر اطلاعات قابل استخراج از این سیستم در تسریع فرآیند مالیات ستانی، مورد آزمون قرار گرفته است. این سیستم که به شکل ماتریسی و بر اساس تئوری وجوه طراحی شده است، مراحل مختلف مالیات از اظهار تا وصول را در سطر قرار می دهد و ستون آن به سلسله مراتب سازمانی از پائین ترین تا بالاترین رده‌ی سازمانی اختصاص می یابد. در این سیستم، اطلاعات مربوط به پرونده هر یک از مودیان مالیاتی، از مرحله ابراز مالیات تا وصول آن، در سطر در حرکت است و از یک مرحله به مرحله دیگر انتقال می یابد. با تلفیق اطلاعات تمام مراحل قبل از وصول مالیات، میزان مالیات در جریان و وصول گزارش می شود و هنگامی که این مبلغ با مالیات

وصولی جمع می‌شود، کل مالیات متعلق به دوره مالی قابل گزارش خواهد بود. افزون بر این، مالیات ابراز شده، تشخیصی و قطعی، در هر مرحله که مورد تعدیل قرار می‌گیرد، مبلغ مورد تعدیل در همان مرحله اعمال می‌شود.

همانطور که ملاحظه می‌شود، در این سیستم حسابداری ماتریسی، هر یک از واحدهای سازمانی فرادستی می‌تواند با دریافت صورت‌های مالی جداگانه، از وضعیت و عملکرد مالیاتی واحدهای تحت سرپرستی آگاه شود و ضمن اعمال نظارت لازم در تسریع فرآیند مالیات‌ستانی، تصمیمات لازم را اتخاذ نماید. نحوه عمل تلفیق اطلاعات بدین صورت است که از تلفیق اطلاعات واحدهای مالیاتی، اطلاعات مالی هر یک از گروه‌های مالیاتی و از تلفیق اطلاعات گروه‌های مالیاتی، اطلاعات اداره امور مالیاتی گزارش می‌شود. از تلفیق اطلاعات ادارات امور مالیاتی، اطلاعات اداره کل امور مالیاتی و بالاخره از تلفیق اطلاعات ادارات کل امور مالیاتی، اطلاعات سازمان امور مالیاتی کشور بر حسب مراحل گوناگون، گزارش می‌شود.^۲

در مورد تحقیقات انجام شده باید اذعان کرد که اگرچه پژوهش‌هایی درباره‌ی بکارگیری حسابداری تعهدی در دستگاه‌های اجرایی کشور و موانع پیش روی آن انجام شده است اما پژوهشی در مورد نقش اطلاعات حسابداری در تسریع فرآیند مالیات‌ستانی تا کنون انجام نشده است. نزدیکترین تحقیق در این زمینه، پژوهشی است که با عنوان "طرح مطالعه، طراحی و تدوین سیستم حسابداری مالیاتی کشور" به سفارش سازمان امور مالیاتی و با مسئولیت نگارنده انجام شده است. در اجرای این تحقیق، سیستمی طراحی شده است که نیازهای اطلاعاتی سازمان را در طول فرآیند مالیات‌ستانی و سازگار با ویژگی‌های محیطی نظام مالیاتی کشور، تامین می‌کند.

طولانی بودن فرآیند مالیات‌ستانی به‌ویژه هنگامی که مالیات مورد اعتراض قرار می‌گیرد، مشکلات اندازه‌گیری میزان مالیات حقه‌ی دولت و زمان‌بر بودن وصول مالیات‌های قطعی شده، از ویژگی‌های محیطی نظام مالیاتی کشور محسوب می‌شود. این ویژگی‌های محیطی موجب شده است که بکارگیری مبنای تعهدی تعدیل شده یا تعهدی کامل را در شناسایی، ثبت و گزارش درآمدهای مالیاتی با مشکل جدی مواجه و استفاده از مبنای نقدی را در شناسایی درآمدهای مالیاتی تحمیل کرده است. از این رو، در پژوهشی که قبلاً انجام شده، سیستمی طراحی گردیده که ضمن حفظ مبنای نقدی در شناسایی و گزارش درآمدهای مالیاتی، اطلاعات مربوط به مطالبات مالیاتی را در طول فرآیند مالیات‌ستانی و قبل از وصول آن ثبت،

نگهداری و گزارش می‌کند. در پژوهش حاضر قابلیت‌های این سیستم در مورد تأمین نیازهای اطلاعاتی مجریان مالیات ستانی در سطوح گوناگون سازمانی و مراحل مختلف مالیات ستانی، مبنای نظرخواهی از کارشناسان ارشد مالیاتی کشور قرار گرفته است. از طرفی تحقیق خارجی مرتبط با این موضوع مشاهده نگردید. دلیل این امر آن است که فرآیند مالیات ستانی کشور به لحاظ تأمین منابع مالی دولت از فروش نفت و مشتقات آن، در عمل با شیوه‌ی مالیات ستانی در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه که چنین وابستگی ندارند، متفاوت است.

فرضیه‌ها

بر اساس سؤال تحقیق، سه فرضیه‌ی اصلی و شش فرضیه‌ی فرعی به شرح زیر صورت بندی شده است:

فرضیه (۱)

ثبت، نگهداری و گزارش اطلاعات مالی مرتبط با مراحل اظهار تا وصول مالیات از طریق سیستم حسابداری، بر تسریع در فرآیند مالیات ستانی موثر است.

برای فرضیه‌ی فوق تعدادی فرضیه‌ی فرعی به شرح زیر صورت بندی گردید:

۱-۱- ثبت، نگهداری و گزارش اطلاعات اظهارنامه‌های مالیاتی از طریق سیستم حسابداری، بر تسریع در فرآیند مالیات ستانی موثر است.

۱-۲- ثبت، نگهداری و گزارش اطلاعات مالیات‌های تشخیصی از طریق سیستم حسابداری، بر تسریع در فرآیند مالیات ستانی، موثر است.

۱-۳- ردیابی اطلاعات مالیات‌های تشخیصی مورد اعتراض به مراجع حل اختلاف از طریق سیستم حسابداری، بر تسریع در فرآیند مالیات ستانی، موثر است.

۱-۴- ثبت، نگهداری و گزارش اطلاعات مالیات‌های قطعی از طریق سیستم حسابداری، با تسریع در فرآیند مالیات ستانی، موثر است.

۱-۵- ثبت، نگهداری و گزارش اطلاعات مالیات‌های قطعی ارجاعی به واحد اجرائیات از طریق سیستم حسابداری، بر تسریع در فرآیند مالیات ستانی، موثر است.

۶-۱- ثبت، نگهداری و گزارش اطلاعات مالیات‌های وصولی بر حسب سال عملکرد در سیستم حسابداری، بر تسریع در فرآیند مالیات‌ستانی، موثر است.

فرضیه (۲)

ثبت و گزارش اطلاعات مربوط به نوسان مالیات‌های تشخیصی ارجاعی به مرحله اعتراض از طریق سیستم حسابداری، بر بهبود فرآیند مالیات‌ستانی، موثر است.

فرضیه (۳)

ارائه صورت وضعیت و عملکرد مالیاتی برای هریک از رده‌های سازمانی از طریق سیستم حسابداری، بر بهبود فرآیند مالیات‌ستانی، موثر است.

روش شناسی پژوهش

این تحقیق از نظر ماهیت یک روش توصیفی-پیمایشی است و از نظر طبقه‌بندی بر مبنای هدف از نوع تحقیقات کاربردی است زیرا نتایج تحقیق برای حل مسائل اجرایی که در این پژوهش بهبود فرآیند مالیات‌ستانی است، قابل استفاده خواهد بود و بر اساس مبانی نظری و قانونی ارائه شده در بخش ادبیات پژوهش، پرسشنامه‌ای شامل ۳۸ سؤال طراحی گردید. سؤالات این پرسشنامه میزان هریک از معیارهای اندازه‌گیری شاخصه‌های زیر مجموعه مؤلفه‌های تحقیق را با استفاده از طیف لیکرت ۵ نمره‌ای اندازه می‌گیرد.

پایایی و روایی: ضریب آلفای کرونباخ برای ۳۸ سؤال پرسشنامه در مجموع ۰/۹۲۹ است که بیانگر پایایی و قابلیت اعتماد ابزار پژوهش است. افزون بر این، جهت آزمون روایی سؤالات، هم از اعتبار محتوا و هم از اعتبار عاملی استفاده گردید. برای سنجش اعتبار پرسشنامه از نظر متخصصان و اساتید دانشگاهی و تعدادی کارشناس خبره مالیاتی استفاده شده است. در این مرحله به منظور حصول اطمینان از اینکه پرسشنامه همان ویژگی‌های مورد نظر پژوهشگر را می‌سنجد با افراد یاد شده مصاحبه و پس از کسب نظر آنان که تا حدود زیادی با هم هم سو بود، اصلاحات لازم به عمل آمد.

آزمون اعتبار عاملی پرسشنامه نیز با کمک تحلیل عاملی تأییدی و با استفاده از نرم افزار SMARTPLS انجام شد. یادآوری این نکته ضروری است که برای حصول اطمینان از تایید

مدل اندازه گیری یا همان تحلیل عاملی تأییدی، اولاً باید شاخص های آن برازش مناسبی داشته باشد و ثانیاً مقادیر t-value ضرایب استاندارد معنی دار باشد. هم چنین تمامی بارهای عاملی از مقدار ۰/۵ بالاتر باشند.

با نگاهی اجمالی به نتایج تحلیل عاملی تأییدی مندرج در نگاره (۱) ملاحظه می شود که مدل های اندازه گیری، از شرایط یاد شده برخوردار بوده و مدل های مناسبی هستند. بر اساس این نتایج، می توان از پایایی و روایی پرسشنامه این پژوهش، اطمینان حاصل نمود.

جامعه و نمونه آماری

جامعه مورد نظر در این پژوهش، کارشناسان ارشد مالیاتی کشور شامل رؤسای گروه مالیاتی (سر ممیزین)، مدیران امور مالیاتی (ممیزین کل)، مدیران کل امور مالیاتی و معاونین آنها و اعضای هیأت های حل اختلاف مالیاتی است. در این تحقیق، با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای، ابتدا از بین ادارات کل امور مالیاتی تهران و سایر استان ها، تعدادی ادارات کل امور مالیاتی انتخاب و سپس با روش نمونه گیری تصادفی ۲۵۰ نفر از کارشناسان ارشد مالیاتی به شرح مشخصات فوق به عنوان نمونه انتخاب شده است. برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز به همان تعداد پرسشنامه از طریق ارتباط با مدیران کل امور مالیاتی استان های منتخب، بین آزمودنی ها توزیع گردید. از این تعداد ۲۲۰ فقره با نرخ بازگشت ۸۸ درصد جمع آوری شد.

ابزار جمع آوری اطلاعات

در این پژوهش، از ابزار پرسشنامه استفاده شده است. برای این منظور، پرسشنامه ای با ۸ مؤلفه (عامل) و ۳۸ شاخص (گویه) مرتبط با فرضیه های تحقیق تنظیم گردید. در این پرسشنامه از آزمودنی ها تقاضا شده بود که میزان اهمیت هر یک از شاخص ها در تسریع و بهبود فرآیند مالیات سستانی را بر روی طیفی از لیکرت ۵ رتبه ای که از بسیار کم تا بسیار زیاد درجه بندی شده بود، تعیین کنند.

بخش اول: آمار توصیفی

همان طور که در نگاره (۱) مشاهده می شود، ۴۷٪ اعضای نمونه را افراد با رشته تحصیلی حسابداری تشکیل داده است. بیش از ۶۰٪ افراد سابقه کاری بالای ۱۵ سال داشته اند و ۵۷٪

اعضای نمونه را روسای امور مالیاتی و گروه مالیاتی و بقیه را کارشناسان ارشد مالیاتی شاغل در هیأت‌های حل اختلاف و هیأت‌های تجدیدنظر، تشکیل داده است که نشان از تجربه بالای افراد است. ۶۷٪ افراد، دارای تحصیلات لیسانس و ۳۳٪ دارای تحصیلات فوق لیسانس و بالاتر هستند. بیش از نیمی از افراد سن بین ۴۰ تا ۵۰ سال داشته است.

نگاره (۱): نتایج توصیفی ویژگی‌های دموگرافیک

ردیف		فراوانی	درصد
۱	رشته تحصیلی	حسابداری	۹۹
		مدیریت	۳۱/۱
		مالی	۴/۸
		سایر	۱۶/۷
۲	سابقه خدمت در سازمان	کمتر از ۱۰ سال	۱۷/۷
		بین ۱۰ تا ۱۵ سال	۴۶
		بین ۱۵ تا ۲۰ سال	۲۹/۷
		بیشتر از ۲۰ سال	۳۰/۶
۳	تحصیلات	لیسانس	۱۳۹
		فوق لیسانس	۶۸
		دکتر	۲
۴	سن	کمتر از ۴۰ سال	۴۱/۱
		بین ۴۰ تا ۵۰ سال	۱۰۵
		بیشتر از ۵۰ سال	۸/۷
۵	سمت سازمانی	رئیس گروه مالیاتی	۷۸
		رئیس امور مالیاتی	۳۹
		مدیرکل امور مالیاتی	۲
		سایر	۴۳/۱

بخش دوم: تحلیل استنباطی نتایج

در این تحقیق، به دلیل تعدد متغیرهای مستقل و شاخص‌ها برای تایید روایی مدل از روش حداقل مربعات جزئی^۳ (PLS) با استفاده از نرم افزار SMARTPLS استفاده شده است. روش تخمین PLS ضرایب را به گونه‌ای تعیین می‌کند که مدل حاصله، بیشترین قدرت تفسیر

و توضیح را دارا باشد؛ بدین معنا که مدل بتواند با بالاترین دقت و صحت، متغیر وابسته نهایی، را پیش‌بینی نماید. روش حداقل مربعات جزئی که در بحث الگوسازی رگرسیونی آن را با PLS نیز معرفی می‌کنند، یکی از روش‌های آماری چند متغیره محسوب می‌شود که به وسیله آن می‌توان علیرغم برخی محدودیت‌ها مانند: نامعلوم بودن توزیع متغیر پاسخ، وجود تعداد مشاهدات کم و یا وجود خودهمبستگی جدی بین متغیرهای توضیحی؛ یک یا چند متغیر پاسخ را به طور همزمان در قبال چندین متغیر توضیحی الگوسازی نمود. نتایج حاصله از این روش به قرار زیر است:

نگاره (۲): شاخص‌های روایی، پایایی

متغیرهای پنهان	میانگین واریانس تبیین شده	پایایی ترکیبی	ضریب تعیین	آلفای کرونباخ
اطلاعات مالیات‌های ابزاری	۰/۵۵۵	۰/۸۳۲	۰/۳۹۱	۰/۷۳۲
اطلاعات مالیات‌های تشخیصی	۰/۵۶۴	۰/۸۵۵	۰/۶۷۸	۰/۸۴۴
مالیات‌های تشخیصی ارجاعی به مرحله اعتراض	۰/۵۸۱	۰/۸۹۲	۰/۷۳۶	۰/۸۵۵
مالیات‌های قطعی شده	۰/۷۱۰	۰/۸۸۰	۰/۶۲۸	۰/۷۹۶
مالیات‌های ارجاعی به واحد اجرائیات	۰/۵۴۸	۰/۸۵۶	۰/۶۱۱	۰/۷۸۸
نوسان مالیات‌های تشخیصی در فرآیند اعتراض	۰/۶۶۱	۰/۸۸۷	۰/۶۱۹	۰/۸۳۰
گزارشگری مربوط به مالیات وصولی	۰/۶۷۱	۰/۸۹۰	۰/۵۳۵	۰/۸۳۴
گزارشگری اطلاعات مالیاتی	۰/۷۶۶	۰/۹۵۲	۰/۵۵۱	۰/۹۳۹
مرحله قبل از وصول مالیات	۰/۵۷۴	۰/۹۴۹	۰/۹۰۵	۰/۹۴۴
نقش اطلاعات حسابداری در بهبود فرآیند مالیات ستانی	۰/۵۵۳	۰/۹۵۳		۰/۹۴۹

نگاره ۱ شاخص‌های روایی، پایایی را برای تمامی متغیرهای تحقیق نشان می‌دهد. علاوه بر روایی سازه که برای بررسی اهمیت نشان‌گرهای انتخاب شده جهت اندازه‌گیری سازه‌ها به کار می‌رود، روایی تشخیصی^۴ نیز در تحقیق حاضر مورد نظر است. به این معنا که نشانگرهای هر سازه در نهایت تفکیک مناسبی را به لحاظ اندازه‌گیری نسبت به سازه‌های دیگر مدل فراهم آورد. به عبارت ساده‌تر، هر نشانگر فقط سازه خود را اندازه‌گیری کند و ترکیب آن‌ها به

گونه‌ای باشد که تمام سازه‌ها به خوبی از یکدیگر تفکیک شوند. با کمک شاخص میانگین واریانس استخراج شده (AVE^5) مشخص شد که تمام سازه‌های مورد مطالعه دارای میانگین واریانس استخراج شده بالاتر از ۰/۵ هستند. شاخص‌های پایایی ترکیبی (CR^6) و آلفای کرونباخ جهت بررسی پایایی پرسشنامه استفاده می‌شود و لازمه تایید پایایی، بالاتر بودن این شاخص‌ها از مقدار ۰/۷ می‌باشد. تمامی این ضرایب بالاتر از ۰/۷ بوده که نشان‌دهنده پایاب بودن ابزار اندازه‌گیری است.

شاخص نیکویی برازش مدل (GOF): این شاخص سازش بین کیفیت مدل ساختاری و مدل اندازه‌گیری شده را نشان می‌دهد و برابر است با:

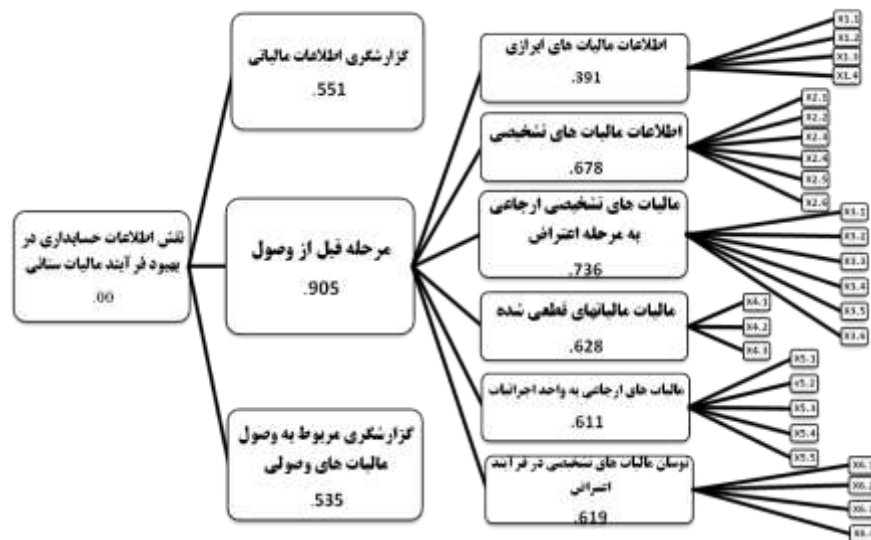
$$GOF = \sqrt{AVE} \times \sqrt{R^2}$$

که در آن AVE و R^2 میانگین AVE و R^2 می‌باشد. بالا بودن شاخص مقدار GOF از ۰/۵ برازش مدل را نشان می‌دهد. برای این مدل، مقدار شاخص نیکویی برازش برابر ۰/۶۴۴ شده است و نشان از برازش مناسب مدل دارد. به بیان ساده‌تر، داده‌های این پژوهش با ساختار عاملی و زیربنای نظری تحقیق برازش مناسبی دارد و این بیانگر همسو بودن سؤالات با سازه‌های نظری است.

نتایج تحلیل عاملی تاییدی سه مرتبه‌ای (مدل اندازه‌گیری)

قبل از وارد شدن به مرحله آزمون فرضیات و مدل مفهومی تحقیق، اطمینان یافتن از صحت مدل‌های اندازه‌گیری متغیرهای برون‌زا و درون‌زا ضروری است که از طریق تحلیل عاملی مرتبه اول و دوم صورت گرفته است. تحلیل عاملی تاییدی یکی از قدیمی‌ترین روش‌های آماری است که برای بررسی ارتباط بین متغیرهای مکنون (عامل‌های بدست آمده) و متغیرهای مشاهده‌شده (سؤالات) به کار برده می‌شود و بیانگر مدل اندازه‌گیری است (برن، ۱۹۹۴). این تکنیک که به برآورد پارامترها و آزمون فرضیه‌ها با توجه به تعداد عامل‌های زیربنایی میان نشانگرها می‌پردازد، مبتنی بر یک شالوده تجربی و نظری قوی است و مشخص می‌کند که کدام متغیرها با کدام عامل و همچنین کدام عامل با کدامیک از عامل‌ها همبسته است. بار عاملی محاسبه شده در این تکنیک مانند هرگونه همبستگی دیگری تفسیر می‌شود. بر این اساس هرچه بار یک شاخص در یک عامل بیشتر باشد، باید در هنگام تفسیر وزن بیشتری به

آن شاخص داد. به عنوان مثال در این تحقیق، دسترسی به اطلاعات مرتبط با مرحله قبل از وصول مالیات، نقش موثرتری نسبت به اطلاعات مربوط به مرحله وصول در بهبود فرآیند مالیات‌ستانی دارد. در بین ۶ مرحله قبل از وصول مالیات، اطلاعات مربوط به مالیات‌های تشخیصی ارجاعی به مرحله اعتراض، بالاترین وزن را داشته است. اطلاعات مالیات‌های تشخیصی دومین وزن را به خود اختصاص است. مالیات‌های قطعی شده، نوسان مالیات‌های تشخیصی در فرآیند اعتراض، مالیات‌های ارجاعی به واحد اجرا به ترتیب رتبه‌های بعدی را داشته و کمترین نقش را اطلاعات مالیات‌های ایزاری داشته است. برای مرحله وصول، گزارشگری اطلاعات مالیات وصولی برحسب سال عملکرد، نسبت به گزارشگری سایر اطلاعات مربوط به مالیات‌های وصولی، نقش بیشتری در تسریع فرآیند مالیات‌ستانی داشته است.

نمودار (۱): مدل اصلی تحقیق در حالت تخمین ضرایب استاندارد

نمودار ۱ مدل تحلیل عاملی تاییدی را در حالت تخمین ضرایب استاندارد نشان می‌دهد. حداقل مقدار مجاز برای بار عاملی مقدار ۰/۵ می‌باشد، شاخص‌های این مدل تماماً بارعاملی بالاتر از ۰/۵ داشته است، بنابراین تمامی شاخص‌ها دارایی روایی بالا و قابل اعتماد است.

تحلیل فرضیه‌ها و یافته‌ها

با توجه به انتخاب طیف لیکرت ۵ عاملی برای سؤالات تشکیل دهنده متغیرهای مورد بررسی، باید مقادیر حاصل از نظرات پاسخگویان مورد بررسی قرار گیرد تا این موضوع روشن شود که آیا میانگین پاسخ‌های آن‌ها به طور متوسط با مقدار ۳ (عدد وسط طیف لیکرت) تفاوت معناداری دارد یا خیر؟ برای این منظور، از آزمون مقایسه میانگین تک نمونه‌ای استفاده شده که نتایج آن در ذیل آمده است.

تک‌نمونه (۳): نتایج آزمون t یک نمونه‌ای

فرضیه‌ها	میانگین	انحراف استاندارد	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری	نتیجه
فرضیه ۱	۳/۹۳۴	۰/۵۹۷	۲۲/۶۳۳	۲۰۸	۰	تایید
فرضیه فرعی ۱	۴/۱	۰/۷۲	۲۲/۰۹	۲۰۸	۰	تایید
فرضیه فرعی ۲	۴/۰۸۴	۰/۶۹۹	۲۲/۴۱۹	۲۰۸	۰	تایید
فرضیه فرعی ۳	۳/۸۷۵	۰/۷۷۷	۱۶/۲۹	۲۰۸	۰	تایید
فرضیه فرعی ۴	۴/۲۳۸	۰/۶۹۱	۲۵/۸۸	۲۰۸	۰	تایید
فرضیه فرعی ۵	۳/۵۵۹	۰/۸۶۴	۹/۳۵۷	۲۰۸	۰	تایید
فرضیه فرعی ۶	۳/۷۴۶	۰/۸۵۶	۱۲/۵۹۷	۲۰۸	۰	تایید
فرضیه ۲	۴/۰۵۴	۰/۷۲۴	۲۱/۰۳۱	۲۰۷	۰	تایید
فرضیه ۳	۴/۱۹۸	۰/۷۳۲	۲۳/۶۱۸	۲۰۷	۰	تایید

فرضیه (۱): نتیجه آزمون نشان می‌دهد اولاً مقدار میانگین حاصله بالاتر تر از حد متوسط ارزیابی شده است و هم‌چنین فرض صفر مبنی بر برابری میانگین با ۳ رد می‌شود. مقدار عدد بحرانی آزمون تک دنباله در سطح آلفای برابر با ۰/۰۵ برابر با مقدار ۱/۹۶ می‌باشد. بنابراین، چون مقدار آماره t بیشتر از ۱/۹۶ می‌باشد، فرض محقق در سطح خطای کمتر از ۵٪ تایید می‌گردد. این بدین معنی است که اگر اطلاعات مربوط به مراحل قبل از وصول مالیات در سیستم حسابداری ثبت و گزارش شود فرآیند مالیات‌ستانی سرعت بیشتری پیدا خواهد کرد.

فرضیه های فرعی ۱ تا ۶: نتایج آزمون درمورد هر ۶ فرضیه فرعی زیرمجموعه فرضیه ۱، نشان می‌دهد که اولاً مقدار میانگین حاصله بالاتر از حد متوسط ارزیابی شده است و فرض صفر مبنی بر برابری میانگین با عدد ۳ رد می‌شود. از سوی دیگر، مقدار آماره t بیشتر از ۱/۹۶ است که از مقدار بحرانی تک دنباله ۱/۹۶ بزرگتر است. بنابراین، هر ۶ فرضیه فرعی تحقیق، در سطح خطای کمتر از ۵٪ تایید می‌گردد. تایید فرضیه‌های زیر مجموعه فرضیه ۱، بیانگر این است که اگر اطلاعات مربوط به کلیه مراحل گوناگون فرآیند وصول مالیات، شامل اظهار، تشخیص، قطعی شدن، ارجاع به هیأت‌های حل اختلاف و هیأت‌های تجدیدنظر، شورای عالی مالیاتی و مالیات‌های قطعی ارجاعی به واحد اجرا، در سیستم حسابداری ثبت و گزارش شود، فرآیند وصول مالیات تسریع می‌شود. این درحالی است که تفکیک اطلاعات مالیات‌های وصول شده برحسب سال عملکرد نیز بر تسریع این فرآیند، تاثیر دارد.

فرضیه (۲): نتیجه آزمون نشان می‌دهد، مقدار میانگین حاصله بالاتر از حد متوسط ارزیابی شده است و فرض صفر مبنی بر برابری میانگین با عدد ۳ رد می‌شود. از سوی دیگر مقدار آماره t از مقدار بحرانی تک دنباله ۱/۹۶ بزرگتر است. بنابراین فرضیه فوق در سطح خطای کمتر از ۵٪ تایید می‌گردد. به بیان دیگر، اگر افزایش یا کاهش مبالغ مالیات تشخیصی مؤدیانی که به مرحله اعتراض ارجاع داده می‌شوند، از طریق سیستم حسابداری قابل ردیابی باشد، مقایسه این قبیل مالیات‌ها با مالیات قطعی شده در مرحله اعتراض و تحلیل نوسانات آن می‌تواند در تسریع مالیات‌ستانی موثر باشد.

فرضیه (۳): نتیجه آزمون این فرضیه نیز نشان می‌دهد که مقدار میانگین حاصله بالاتر از حد متوسط ارزیابی شده است و فرض صفر مبنی بر برابری میانگین با عدد ۳ رد می‌شود. از سوی دیگر، مقدار آماره t بیشتر از مقدار بحرانی تک دنباله (۱/۹۶) است. بنابراین، این فرضیه در سطح اطمینان ۵٪ تایید می‌شود. تایید این فرضیه بدین معنی است که به نظر کارشناسان مالیاتی، گزارش وضعیت و عملکرد مالیاتی جداگانه برحسب مراحل مختلف فرآیند مالیات توسط هریک از رده‌های سازمانی (از واحد مالیاتی تا سطح سازمان) که قابل تلفیق نیز هست، فرآیند وصول مالیات را بهبود می‌بخشد.

تجزیه تحلیل واریانس

به منظور حصول اطمینان از همسانی نظر کارشناسان مالیاتی در باره تاثیر اطلاعات حسابداری مرتبط با مراحل مختلف فرآیند مالیات در تسریع مالیات‌ستانی، از تحلیل واریانس و ضریب همبستگی انا استفاده شد که نتایج آن به شرح نگاره (۴) ارائه می‌شود:

نگاره (۴): آزمون تحلیل واریانس چند طرفه

منبع تغییرات	متغیرها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره F	سطح معناداری	ضریب انا
نام	سوال ۱	۱۳/۲۵۲	۹	۱/۴۷۲	۳/۰۸۶	۰/۰۰۲	۰/۱۲۳
استان ←	سوال ۲	۷/۷۴۹	۹	۰/۸۶۱	۱/۸۳۴	۰/۰۶۴	۰/۰۷۷
	سوال ۳	۱۲/۵۱	۹	۱/۳۹	۲/۴۴۸	۰/۰۱۲	۰/۱
	سوال ۴	۹/۷۹۸	۹	۱/۰۸۹	۲/۴۱	۰/۰۱۳	۰/۰۹۹
	سوال ۵	۱۳/۸۶۵	۹	۱/۵۴۱	۲/۱۹	۰/۰۲۴	۰/۰۹۱
	سوال ۶	۱۱/۴۳۹	۹	۱/۲۷۱	۱/۷۸۸	۰/۰۷۳	۰/۰۷۵
	سوال ۷	۵/۸۷۴	۹	۰/۶۵۳	۱/۲۵۷	۰/۲۶۲	۰/۰۵۴
	سوال ۸	۴/۷۲۴	۹	۰/۵۲۵	۰/۹۸	۰/۴۵۸	۰/۰۴۳

نتایج به دست آمده از نگاره تحلیل واریانس چند طرفه و ضریب همبستگی انا نشان می‌دهد، سؤال‌های ۲، ۶، ۷ و ۸ به ترتیب در مورد ثبت اطلاعات مربوط به مالیات‌های تشخیصی، نوسان میزان مالیات تشخیصی در مرحله اعتراض، مالیات‌های وصولی به تفکیک سال عملکرد در سیستم حسابداری و گزارش وضعیت و عملکرد مالی جداگانه برای همه مراحل فرآیند

مالیات از طریق این سیستم، در سطح اطمینان ۹۵٪ تحت تاثیر استان پاسخ دهندگان قرار نگرفته است (سطح معناداری بیشتر از ۵٪ شده است). به عبارت دیگر، کارشناسان ارشد مالیاتی در استان‌های مختلف، نظر یکسانی درباره تاثیر این اطلاعات، در تسریع فرآیند مالیات ندارند. این در حالی است که کارشناسان استان‌های مختلف، در مورد سئوالات ۱، ۳، ۴ و ۵ به ترتیب دایر بر ثبت و گزارش اطلاعات مربوط به مراحل اظهار مالیات، قطعی شدن، اعتراض به مالیات و ارجاع مالیات به واحد اجرا، نظر یکسانی ندارند.

نتیجه‌گیری

در کشورهای در حال توسعه به ویژه در ایران، درآمدهای مالیاتی به دلایلی نظیر طولانی بودن فرآیند اظهار تا وصول مالیات، عدم شفافیت اطلاعات مربوط به درآمدهای مؤدیان، عدم تمکین مؤدیان مالیاتی و ورود آن‌ها به مرحله اعتراض، با مبنای تعهدی قابل شناسایی، ثبت و گزارش نیست. بنابراین، این قبیل کشورها استفاده از مبنای نقدی را در حسابداری و گزارشگری درآمدهای مالیاتی بکار می‌گیرند و اطلاعات مربوط به فرآیند قبل از وصول را از طریق پرونده‌های مالیاتی و آشکال سنتی آماری نگهداری می‌کنند. برای رفع این مشکل، در یک پژوهش جداگانه، سیستمی طراحی گردید که ضمن استفاده از مبنای نقدی در شناسایی درآمدهای مالیاتی، اطلاعات مربوط به مطالبات مالیاتی و ردیابی آن در مراحل مختلف قبل از وصول، قابل ثبت، نگهداری و گزارش است.

در این پژوهش، با نظرسنجی از کارشناسان ارشد مالیاتی کشور که مستقیماً با مراحل تشخیص تا وصول مالیات سروکار دارند، نقش و اهمیت اطلاعات حسابداری قابل استخراج از این سیستم حسابداری در تسریع فرآیند مالیات، مورد ارزیابی قرار گرفت. به بیان دیگر، از کارشناسان مذکور درخواست گردید تا نظر خود را درباره‌ی قابلیت‌های یک سیستم حسابداری مناسب که بتواند از سازوکارهایی استفاده نماید که اطلاعات مرتبط با فرآیند مالیات ستانی شامل مراحل قبل از وصول و بعد از وصول را ثبت، نگهداری و برای سطوح مختلف سازمانی جداگانه گزارش کند، بیان نمایند.

در پژوهش حاضر، از روش تحلیل عاملی تاییدی سه مرحله‌ای استفاده شده است. این تکنیک، برای این منظور مورد استفاده قرار گرفت که مشخص کند آیا تسریع در فرآیند

مالیات‌ستانی در ایران، با ثبت و نگهداری اطلاعات مالیاتی در مراحل قبل از وصول و بعد از وصول از یک سو و گزارشگری این اطلاعات در رده‌های سازمانی مختلف از سوی دیگر، رابطه دارد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که به نظر کارشناسان ثبت و نگهداری اطلاعات مالیاتی به ویژه در مراحل مختلف قبل از وصول شامل اظهار تا زمان تمکین مؤدی، در تسریع فرآیند مالیات‌ستانی مؤثر است. کارشناسان ارشد مالیاتی بر این عقیده هستند که ثبت و نگهداری اطلاعات مربوط به اظهار مالیات، تشخیص مالیات، رسیدگی به مبلغ مالیات تشخیصی در هیأت‌های حل اختلاف و شورای عالی مالیاتی و همچنین مرحله‌ی اجرائیات، فرآیند وصول مالیات را تسریع و وصول به موقع مالیات متعلقه را تحقق می‌بخشد. افزون بر این، کارشناسان مذکور بر این باورند که گزارش وضعیت و عملکرد مالیاتی به شکل ماتریسی حاوی اطلاعات مراحل مختلف و برحسب رده‌های سازمانی از کوچکترین واحد مالیاتی تا سطح سازمان مالیاتی کشور، در تسریع فرآیند مالیات‌ستانی از اهمیت بالایی برخوردار است.

نتایج این تحقیق، نشان می‌دهد که برای تسریع در فرآیند مالیات‌ستانی در سازمان مالیاتی کشور، ثبت و گزارشگری اطلاعات تمام مراحل این فرآیند ضروری است. چنین اطلاعاتی اگر از طریق سیستم حسابداری و برحسب مراحل مختلف و به تفکیک واحد‌های سازمانی فراهم شود، وصول مالیات را در درون سازمان تسریع می‌بخشد. افزون بر این، نتایج این پژوهش با قابلیت‌های سیستم حسابداری که براساس ویژگی‌های محیطی و مقررات مالیاتی کشور طراحی شده و می‌تواند اطلاعات مراحل گوناگون مالیات‌ستانی را برحسب رده‌های سازمانی ثبت و گزارش کند، مطابقت دارد.

پی‌نوشت‌ها

- ۱ برای اطلاعات بیشتر به مقاله باباجانی و فریدونی تحت عنوان "ارزیابی فرآیند اظهار تا وصول مالیات‌های مستقیم جهت تعیین مبنای مناسب حسابداری برای شناسایی درآمد" دانش و پژوهش حسابداری، فصلنامه انجمن حسابداری ایران، سال دوم شماره ۶، پاییز ۸۵ مراجعه نمایید.
- ۲ برای کسب اطلاعات بیشتر به مقاله باباجانی با عنوان "سیستم نوین حسابداری مالیاتی کشور تحولی بنیادی در نظام اطلاعاتی فرآیند مالیات" فصلنامه مطالعات حسابداری، شماره ۱۰ و ۱۱، تابستان ۸۴ مراجعه نمایید.
- ۳ Partial Least Square
- ۴ Discriminant Validity
- ۵ Average Variance Extracted
- ۶ Composite reliability

منابع

- باباجانی، جعفر؛ فریدونی، فرشید. (۱۳۸۵). ارزیابی فرآیند اظهار تا وصول مالیات‌های مستقیم جهت تعیین مبنای مناسب حسابداری برای شناسایی درآمد. *دانش و پژوهش حسابداری، فصلنامه انجمن حسابداری ایران*، شماره ۶، پاییز ۸۵
- دلاور، علی. (۱۳۸۴). مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی. تهران؛ انتشارات رشد.
- سرابی، حسین. (۱۳۷۲). *مقدمه‌ای بر نمونه‌گیری در تحقیق*. تهران؛ سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی (سمت)، چاپ اول.
- مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران. (۱۳۹۱). *اصل شناخت و طبقه بندی درآمد و سایر منابع مالی، مخارج، هزینه‌ها و انتقالات*. بیانیه شماره ۵. تهران.
- GASB(1998).“Accounting and Financial Reporting for Non Exchange Transaction”, Statement NO. 33
- GASB(1999). “Basic Financial Statement and Management, Discussion and Analysis, for State and Local Government”, Statement NO. 34.
- GASB(2010),Codification of Accounting And Financial Reporting Standards,”Financial Reporting Objectives”,Concept No 1
- Governmental Accounting StandardsBoard,GASB(2009) Statement of principle“ Measurement Focus And Basis of Accounting”